సాహిత్య తరంగిణి
ISSN: 3048-5908
సంపుటం-2 | ప్రత్యేక సంచిక-1 | 2025
Impact Factor: 5.379(SJIF)

తెలుగు శాఖ
అంతర్జాతీయ సదస్సు

ప్రత్యేక సంచిక
'ఆధునిక కవిత్వ వికాసం'
(తేదీ:21-02-2025)

సంపాదక మండలి

డా. పి. అనిల్ కుమార్
కళాశాల ప్రాచార్యులు మరియు సదస్సు సంచాలకులు

ప్రధాన సంపాదకులు
శ్రీమతి డి. కనకమహాలక్ష్మి

తెలుగు శాఖాధిపతి

సహాయ సంపాదకులు
శ్రీమతి బి. ఎస్. ఎల్. పద్మశ్రీ

తెలుగు ఉపన్యాసకులు

శ్రీ చిట్టూరి ఇంద్రయ్య స్మారక ప్రభుత్వ కళాశాల, (స్వ.ప్ర.)
తణుకు

విషయ సూచిక

S.No	Title	Author	Page
1	"సినారె కవిత్వానుశీలనం"	డా. పి. విజయ్ కుమార్	1-10
2	"తేనె చుక్కలు" కవితా సంపుటిలో రవ్వలు – సామాజిక వీక్షణం	శ్రీమతి.డి.కనక మహాలక్ష్మి	11-16
3	" విజయవాడ పౌరులారా!"- కవిత అనుశీలన	డా. ప్రిస్కిల్లా	17-20
4	జిసనారా లఘు కవితా రూపాలు	శ్రీమతి బి. యస్. యల్. పద్మశ్రీ	21-23
5	స్త్రీ వాద కవయిత్రుల తండ్రి ప్రేమ	డా. యస గోపాలయ్య	24-27
6	మినీ కవిత్వం – ఒక పరిశీలన	డా. టి. ఆశీర్వాదం	28-31
7	భావ కవిత్వం – భావ కవిత్వ శాఖలు	డా. బి. జ్యోతి	32-35
8	ఎండ్లూరి కవిత – నల్ల ద్రాక్ష పందిరి	డా. జి. వెంకట రమణ	36-40
9	ఇక్కుర్తి నరసింహారావు గారి కవిత్వం – సామాజికాంశాలు	డా. జి.శ్రీనివాస	41-46
10	జాషువా గబ్బిలం – ప్రగతిశీల భావాలు	డా.కె.పురుషోత్తం	47-51
11	తిలక్ కవిత్వం – వైశి ష్ట్యం	డా. టి. ఓగేశ్వరరావు	52-56
12	అభ్యుదయ కవిత్వ వికాసం	డా.ఏ. పైడిరాజు	57-59
13	కవిత్వ నిర్మాణ వ్యూహాలు	డా.పి. ఏ.సత్యనారాయణ	60-63
14	చైతన్య దీప్తి – కుసుమ ధర్మన్న	కే. యం. సౌందర్యవతి	64-66
15	తెలుగు గజల్ ఒక పరిశీలన	డా. కె. ప్రేమ కుమారి	67-71
16	వచన కవిత్వంలో మానవత్వాన్ని ఆకాంక్షించిన కవితా సంకలనం – కర్మ కాదు క్రియ	వై. సునీత	72-75
17	హైకు కవిత్వం – ప్రకృతి తత్త్వపు పరిమళం	డా. యం. పద్మ గౌరి	76-79
18	మహా ప్రస్థానం మీద మార్క్సి జమ్ ప్రభావం	డా॥ యస్.సి. సంజీవ రెడ్డి	80-83
19	ప్రశ్న గేయం – దాశరధి అభ్యుదయ దృక్పథం	షేక్ షానాజ్ బేగం	84-89
20	సీతారామశాస్త్రి కవిత సిరివెన్నెల	డా. పి. కుమారి నీరజ	90-94
21	పాస్టరల్ పోయిట్రీ – కృషీ వలుడు కావ్యం	డా. జి. పద్మ ప్రియ	95-101
22	అభ్యుదయ కవి శ్రీశ్రీ నవ్య కవిత్వం	డా. జి. గౌరి	102-108
23	ఆధునిక కవిత్వం –సామాజిక చైతన్యం	డా. యన్. సుజాత	109-113
24	దిగంబర కవిత్వం - ఒక పరిశీలన	ఎం ఎల్ ఎస్ కుమారి	114-117
25	"సినారె 'ప్రపంచ పదులు"	డా.కె.సుజాత	118-121
26	విమల గారి వంటిల్లు కవితలు స్త్రీ జీవితం	లాలం అచ్చియ్యమ్మ	122-124

మినీ కవిత్వం - ఒక పరిశీలన

డా. టి. ఆశీర్వాదం
తెలుగు అధ్యాపకులు
పిఠాపురం రాజా ప్రభుత్వ కళాశాల (అ), కాకినాడ
చరవాణి సంఖ్య : 8309654029
Email : aseervadamtadimalla @ gmail.com

స్థూల పరిచయం: కవిత్వం అంటే సృజన, మనోగత బావాల ప్రకటన. అది అనుభవ పూరితము. అనుభూతి సమ్మేళనము. మనోగత భావాలు కల్పనాన్వితాలు అయినప్పుడు, ప్రత్యక్షమయ్యే జ్ఞాన ప్రకటనము కవిత్వం గా చెప్పవచ్చు. అలౌకికమైన ఆనందం దాని ప్రధాన లక్షణం. సామాన్య మానవాతీతమైన వ్యక్తులు మాత్రమే తన కవిత్వం ద్వారా సత్య స్వరూపమైన ఆనందాన్ని అందించగలుగుతారు. సహృదయులైన మానవులకు అది జీవన గమనాన్ని నిర్దేశించి ఉత్తమమైన, ఉన్నతమైన ఆలోచన రీతులను నింపుతుంది. అది జ్ఞాన సమ్మిళితమైన బుద్ధి ప్రేరకమై తార్కికమైన బావనలు నింపి నిర్దిష్టమైన లౌకిక జీవన గమనాన్ని నిర్దేశిస్తుంది. ఈ విదమైన జ్ఞాన సృష్టి ఋషితుల్యుడైన కవి మాత్రమే చెయ్యగలడనేది పండితుల వాక్కు. ఇక్కడ ఋషి శబ్దానికి 'దీక్షాశక్తి' గలవాడని మనం గ్రహిస్తే కవి కర్మ అయిన కావ్యం జ్ఞాన దృష్టితో, అనుభవ ప్రకటనమై చిరకాలం సామాజిక ప్రయోజనాన్ని సాదిస్తుంది. సృష్టికి ప్రతి సృష్టి చేయగల కవి కర్మ నైపుణ్యం అతని కావ్యం ద్వారా స్పష్టమవుతుంది. అప్పుడు సమాజం ధార్మిక, నైతిక విలువలు నేర్పగలుగుతుంది. మానవతా విలువలు గ్రహించగలుగుతుంది. ప్రతిభావంతుడైన కవి కావ్యము అబ్యాస యోగ్యమై ప్రతి అంశానికి వ్యుత్పత్తి, గ్రహించ గలుగు యుక్తిని, శక్తిని సమకూరుస్తుంది.

మానవజాతి మునుగడ విభిన్న కోణాలకు ప్రతిబింబం: ముందు తరాల అనుభవం ఒకటి. ప్రత్యక్షంగా దర్శించి అనుభూతాత్మక ఫలితాలను పరిశీలించి ప్రకటించడం రెండవది. అనంతర కాలాలకు దానిని అందించాలనే జ్ఞాన దృష్టి మూడవది. ఈ మూడిటి సమ్మేళనమే కవిత్వ సృష్టి. దీనికి వాస్తవాలు ఎంత అవసరమో, కల్పన, ఊహ కూడా అంత అవసరమై రూపు దిద్దుతుంది. ఇట్టి కవిత నిర్మాణంలో పారదర్శకమైన, మానవాతీతమైన, అత్యద్భుత భావన బంధురమైన విషయాలు ప్రకటించబడ్డాయి. అవి భారతీయ బాషలలో పుంఖాను పుంఖాలుగా వెలువడ్డాయి. శతాబ్దాలుగా ప్రజలు ఆ కవితా సంపదను అనుభవించారు.

తెలుగులో రూప వైవిధ్యాన్ని చూపిన కవిత్వంలో "మినీ కవిత" ఒకటి. 1970 నుండే మినీ కవిత్వ ఛాయలు కనిపిస్తున్నప్పటికీ, 1975 నుండి అదొక వెల్లవగా రావడం జరిగింది. ఆ కవితకు దేన్నైనా వస్తువుగా గ్రహించవచ్చు. మినీ కవితకు ఉచ్ఛ్వాసం క్లుప్తత, నిశ్వాసం ధ్వని, రాసే కవి ప్రతిభను బట్టి ఎంత క్లుప్తతకైనా అవకాశం ఉంది. ఇది ప్రతిభకు నిదర్శనం వంటిది. "నిజమైన మినీ కవితను చదివిన తర్వాత చాలాసేపు ఆలోచింప చేస్తుంది. చెప్పదలచిన భావాన్ని సూటిగా చెప్పక అభ్యంతరకరంగా చెప్పి హృదయం మీద ఎక్కువ ముద్ర వేస్తుంది" అని విమర్శకులు పేర్కొన్నారు.

మినీ కవితా రూపం తనదైన ప్రత్యేక లక్షణాలతో తెలుగు కవిత్వం లోనికి వచ్చింది. అప్పటి ఆంధ్రజ్యోతి' వార పత్రిక సంపాదకులు శ్రీ పురాణం సుబ్రహ్మణ్య శర్మ 'మినీ కవిత' అనే పేరుతో ప్రచురించి ఈ ప్రక్రియను ప్రచారంలోనికి తెచ్చారు. ఈ రూపం యువతరాన్ని బాగా ఆకర్షించి, అన్ని పత్రికలలో అప్పటినుండి బాగా ప్రచురితమైంది. సామాజిక ప్రగతిశీల వస్తువు ప్రధానంగా అందర్నీ ఆకర్షించి రూపానికి సంబంధించిన ఒక ఉద్యమమా అన్నట్లుగా వ్యాప్తి పొందింది. అప్పటికి ఇప్పటికి కవిత్వంలో ప్రగతిశీల వస్తువుదే ప్రథమ స్థానం అయింది. అయితే అభివ్యక్తి రూపంగా మినీ కవిత ప్రత్యేకత ఒక ప్రభంజనముగా రూపొందింది. విపరీతంగా ప్రబలితమైన దశ, సన్నగిల్లిన తర్వాత కూడా ఈ రూపం కవితా రూపం నుండి తొలగిపోలేదు. ఏదైనా కొత్తగా వచ్చినప్పుడు వరదలా వస్తుంది. తర్వాత నిదానంగా ప్రవహిస్తుంది. అలాగే మినీ కవితను ఈనాటి వరకు చాలా మంది రాస్తున్నారు. ఈ రూపాన్ని సామాజికంగా వినియోగించుకుంటున్నారు.

సామాజిక చైతన్యం కలిగించడంలో మినీ కవితకు ముఖ్యపాత్ర ఉంది. మినీ కవిత సామాన్య పాఠకుడిని వెంటనే ఆకర్షించి, అతని మనసు మీద ముద్ర వేస్తుంది. అందుకే ఈ ప్రక్రియ ఈనాడు బహుళ ప్రచారాన్ని పొందింది. అదీ కాక సభల్లో సామాజిక వ్యంగ్యమున్న మినీ కవితకు అద్భుతమైన ప్రతి స్పందన వస్తుంది" అని అద్దేపల్లి రామ్మోహన్ రావు గారు అన్నారు. మినీ కవితలో ఉన్న కొద్ది పాదాల్లో ఒక తూకం ఉండటం అనేది దాని ముఖ్య లక్షణాలలో ఒకటి. ఈ సమతూకం భావాన్ని ముద్రించే మార్గంలో మాత్రమే వస్తుంది. ఈ సమతూకంలో చివరి పదాలలో కనిపించే సామ్యం కూడా భావ స్ఫురణకే దోహదం చేయాలి. కేవలం శబ్దలయ 'అనుప్రాసల్లాగా 'కనిపించకూడదు. "మినీ కవితలో ప్రాసలు, అంత్యప్రాసలకు అవకాశం తక్కువ. అయితే ప్రాసలు, అంత్యప్రాసలూ మొదలైనవి ఏ కవిత్వంలోనైనా ఫోర్స్ కి చాలాచోట్ల ఉపయోగపడతాయి. మినీ కవితలో అంత్యప్రాస అర్థానికి బలాన్నిస్తుంది" అని అద్దేపల్లి వారన్నారు.

మినీ కవిత లో కొసమలుపు, కొసమెరుపు కొసచరుపు అనే లక్షణాలు ప్రధానంగా ఉండటం, వ్యర్థ పదాల్ని ప్రయోగించకుండా చెప్పదలచిన భావం పూర్తయిన వెంటనే కవితను ముగించడం కనిపిస్తుంది. పాఠకుల్ని ఎంతో ఆకర్షిస్తుంది. మినీ కవిత్వంలో కవి చెప్పదలచిన ఒక 'అంశం' ప్రధానంగా ఉండడం మన గమనించవచ్చు. మినీ కవిత్వాన్ని 'మెరుపు కవిత' (ఫ్లాష్ పోయెట్రీ) అని కొంతమంది పేర్కొన్నారు. 1975-80 ప్రాంతంలో విప్లవకవులు విరివిగా తమ ప్రచారానికి వినియోగించుకున్న మినీ కవితను నేడు ఒక ఉద్యమానికి చెందిన కవులే కాకుండా, భావజాలంతో సంబంధం లేకుండా రాస్తున్నారు. శ్రీ శ్రీ, కుందుర్తి, ఆరుద్ర, సినారె, ఎస్ గోపి, మొదలైన ప్రముఖ కవులే కాకుండా యువ కవులు కూడా మినీ కవితలు రాస్తున్నారు. వీరిలో చాలామంది మినీ కవితలు అంటే సూక్తుల్ని చెప్పటం గా భావిస్తున్నారు. కానీ సూక్తులు చెప్పటమే కవిత్వం కాదు. జీవితాన్ని వెలిగించగల దర్శనం, ప్రదర్శనం కవిత్వంలో ఉండాలి. సమాజంలో జీవించే మనిషి పొందే అనుభవాలు, ఆశలు, ఆశయాలు, వేదనలు, సామాజిక సంవేదనలు మొదలైనవన్నీ కవిత్వంలో రాయగలగాలి. చాలామంది మినీ కవితలనే 'హైకూ 'లుగా భ్రమిస్తున్నారు. కానీ హైకూ వేరు. హైకూ లన్ని మినీ కవితలు కావచ్చునేమో కానీ, మినీ కవితలన్నీ హైకూలు కావు. దీనికి హైకూ లక్షణాలు అడ్డంకి అవుతాయని గమనించాలి.

మినీ కవిత విస్తృత విషయాన్ని చెప్పే అవకాశం తగ్గిపోతుందనీ, విశాలమైన పరిధి కుంచించుకు పోతుందని విమర్శించే వారికి జవాబుగా "ఒక విషయాన్ని బట్టి దాన్ని అభివ్యక్తిలోని ప్రత్యేకతను బట్టి, రచన

ప్రక్రియలో భేదాలు వస్తాయి. అంతేగాని ఎక్కువ విషయాలు చెప్పడం చేత పెద్ద వచ్చిన కవిత అవుతుందనీ, ఆ విషయాన్ని తగ్గించడం చేత మినీ కవిత అవుతుందనీ చెప్పలేం. మినీ కవిత - తనకోక విశిష్టత కలిగిన ప్రత్యేకమైన ప్రక్రియ. ఒక భావాన్ని వ్యక్తీకరించడంలో తనదైన శిల్పం గల స్వరూపం. ఈ విషయాన్ని చాలామంది గమనించకుండా పెద్ద వచన కవిత రాయగలవాడికి పది పన్నెండు మ్యాగ్జిమం లెయిన్స్ గల కవిత రాయడం చాలా సులభమనే అభిప్రాయంలో ఉన్నారు. ఒకే ఒక భావాన్ని సాధ్యమైనంత శక్తివంతంగా హృదయంలో పడేటట్లు, ధ్వని పూర్వకంగా చెప్పడానికి మినీ కవిత ఉరికివస్తుంది. అందుకే దీన్ని ఫ్లాస్ పోయెట్రీ అనవచ్చు. స్థూలంగా చెప్పాలంటే కదలికతో కూడిన అనుభూతులతో నిండిన చలనచిత్రానికి, ఒకే ఒక్క అనుభూతి గుండెకు హత్తుకొనే చిత్రపటానికి ఎలాంటి భేదం ఉందో దీర్ఘ కవితకు, మిని కవితకు అలాంటి భేదం ఉంది.

మినీ కవిత అంటే లఘు రూపం. అనేకమంది కవులు, విమర్శకులు వారి వారి కోణాల్లోంచి దర్శించిన మినీ కవిత్వం యొక్క రుచిని తెలియజేయడం జరిగింది. 'బండెడు చెత్త కంటే ఒక్క మినీ కవిత గొప్పది'అన్నారు మహాకవి శ్రీశ్రీ. 1970 దశకం ప్రారంభంలో రేఖామాత్రంగా తెలుగు కవిత రంగంలోకి ప్రవేశించిన మినీ కవిత 1980 దశకం వచ్చేనాటికి ఉద్ధృతంగా, ఒక వెల్లువలాగా కవితాకాశంలో విహరించే స్థాయికి ఎదిగింది. తెలుగు సాహిత్యంలో ఒక ప్రత్యేక స్థానాన్ని కూడా పొందింది. తక్కువ పదాలతో భాషా పటిమతో భావ స్ఫూరకంగా చెప్పడమే ఇందుకు కారణం అని విమర్శకులు చెబుతారు.

మినీ కవిత అభ్యుదయం కోసం నిరంతరంగా సాగే ప్రయాణం కోసం తపన పడినవారు డా., రావి రంగారావు గారు మినీ కవిత్వాన్ని ఒక ఉద్యమముగా భుజాన వేసుకుని మినీ కవులందరికీ ప్రోత్సాహాన్ని అందిస్తున్న విషయం మర్చిపోకూడదు. "మినీ కవిత ఆయుష్షు మెరుపంత కానీ అది ప్రసరిస్తుంది – కాలమంత" అని సినారే గారు అన్నారు. "ఎన్ని గజాలు రాశాడు అన్నది కాదు ఎన్ని నిజాలు చెప్పాడన్నది ముఖ్యం" అని ఆరుద్ర వంటి వారు మిని కవిత్వాన్ని నిర్వహించారు. ఎస్ ఆర్ పృధ్వి గారు 1992లో పృధ్వి తరంగాలు అనే మినీ కవితా సంపుటి ప్రచురించారు. అందులో తాను దర్శించిన సామాజిక వైరుధ్యాన్ని వ్యక్తి ప్రవర్తనలోని వక్రతల్ని, తాను అభిమానించే తత్వాన్ని పృధ్వితరంగాల్లో మినీ కవితలు వ్యక్తీకరించారు ఉదాహరణకి చూడండి.

కష్టపడిన వాడికి
ప్రతిఫలం తూచి, తూచి
స్వామీజీల పాద పూజకి
వేలు, లక్షలు దాచి, దాచి అంటూ శ్రమ జీవితాన్ని గౌరవించలేని సమాజాన్ని విమర్శించడం పై మినీ కవితలో కనిపిస్తుంది. ఇక్కడ కష్టపడే వాడికి మనం తూచి తూచి ఇస్తాం. కానీ స్వామీజీలకు దాచి దాచి మరీ ఇస్తాం. అని కవి లోకం తీరును గొప్పగా వివరించారు

"ఓటు -జాతి ప్రగతికి గీటు
నోటు - జీవన గతిని మీటు
ఓటు - నోట్ల ఆటుపోట్లు
సామాన్యుని బ్రతుకులో

మిగిలే అగచాట్లు అంటూ కవి ఇక్కడ రెండు ముఖ్యమైన విషయాలను ప్రస్తావించారు. ప్రజాస్వామ్య వ్యవస్థలో ఓటు చాలా విలువైనది అని దాని పైనే జాతి ప్రగతి ఆధారపడి ఉంటుందన్నారు. అదేవిధంగా మనిషి లోకంలో బ్రతకడానికి 'నోటు' చాలా అవసరం. నోటుతో ఓటును కొంటి మాత్రం సామాన్యుని కష్టాలు తప్పవు అనే మెరుపులాంటి సందేశం ఈ మినీ కవితలు అంతర్లీనంగా బోధిస్తుంది.

ముగింపు: కవిత్వం ఎంత ఎంత రాస్తే మాత్రం ఏముంది? అందులో సమాజానికి పనికివచ్చే అంశం వస్తువు అయి ఉండాలి. అది మనిషిని నిద్రలేపేదిగా ఉండాలి. ఆలోచింప చేసేదిగా ఉండాలి. డా,, దాశరథి గారి శైలిలో మినీ కవిత్వానికి ఒక నిర్వచనం చెప్పారు. క్లుప్తత, ఆప్తత, గుప్తత, క్లుప్తంగా ఉండాలి. అంటే చిన్నదిగా ఉండాలి అంటారు. ఎంత చిన్నది అయితే అంత మంచిది. ఆప్తత అంటే పాఠకుడి హృదయాన్ని ఆకర్షించాలి. గుప్తత అంటే ప్రయోజనం మెరుపుతీగ లాగా ఉండాలి. 'మినీ కవిత' అంటే కవి చెప్పే విషయం సూటిగా పాఠకుడి హృదయాన్ని తాకే స్వభావం ఉన్న ప్రక్రియ. మనసుని సంఘర్షంపజేసి, ప్రశ్నల్ని ఉదయింప జేస్తుంది. జవాబుల కోసం అన్వేషింప చేస్తుంది. ఇటువంటి లక్షణాలు ఉండడం వాళ్లని మినీ కవిత చిరంజీవిగా నిలిచి ఉంది.

ఆధార గ్రంథాలు:

1. స్వాతంత్ర్యానంతరం తెలుగు కవిత వస్తువు, రూపం, శిల్పం- ఆచార్య ఎస్. శరత్ జోష్నారాణి.
2. తెలుగు సాహిత్య చరిత్ర -ఆచార్య వెలమల సిమ్మన్న.
3. పృధ్వి తరంగాలు - ఎస్ ఆర్ పృధ్వి.
4. కదంబం తెలుగు సాహిత్య ప్రక్రియలు రూపాలు సాగి కమలాకర శర్మ.
5. కవితాలోచనం డా,, రావి రంగారావు.
6. మైలురాయి - ఆచార్య ఎస గోపి.